

Arviointikertomus vuodelta 2018

Tarkastuslautakunta 30.4.2019

Sisällysluettelo

1.	<i>Tarkastuslautakunnan toiminta</i>	3
	Tarkastuslautakunnan kokoonpano	3
	Tarkastuslautakunta, tilintarkastus ja tarkastustoimi	3
2.	<i>Uudet ja uusittavat ohjelmat</i>	4
3.	<i>Vuoden 2017 arviointikertomuksen aiheuttamat toimenpiteet</i>	4
4.	<i>Hailuodon kunnan tilinpäätöksen tunnuslukuja vuosilta 2011–2018</i>	6
5.	<i>Konsernitilinpäätös</i>	7
6.	<i>Tulosalueiden tavoitteiden toteutuminen</i>	8
	Talousarvion sitovuus ja tavoitteet	8
	Hallintopalveluiden tavoitteiden toteutuminen.....	8
	Perusturvapalvelut, Sote-saari palvelualue, tavoitteiden toteutuminen	9
	Sivistyspalvelut, Oppiva saari- palvelualueen tavoitteiden toteutuminen.....	9
	Tekniset palvelut, Elinvoimainen saari-palvelualueen tavoitteiden toteutuminen	10
	Investoinnit.....	11
7.	<i>Sitovista tavoitteista ja mittareista</i>	12
8.	<i>Lopuksi</i>	12

1. Tarkastuslautakunnan toiminta

Valtuusto on asettanut tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten.

Uusi kuntalaki tulee voimaan vaiheittain. Kokonaisuudessaan laki on ollut voimassa 1.6.2017 alkaen. Sidonnaisuuksia koskeva ilmoittautumisvelvollisuus koskee niitä kuntavaaleissa valittavia päättäjiä, joiden toimikausi alkoi 1.6.2017. Ilmoitukset tehdään tarkastuslautakunnalle kahden kuukauden kuluessa valinnasta.

Tarkastuslautakunnan tehtävät määritellään uuden kuntalain 121 §:ssä. Kuntalain lisäksi tarkastuslautakunnan toimintaa säätelee kunnanvaltuuston hyväksymä Hallintosääntö.

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

1. valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
2. arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
3. arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
4. huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
5. valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
6. valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Edellä mainitut tarkastuslautakunnan tehtävät voidaan jakaa kolmeen tehtäväkokonaisuuteen: hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestäminen, arviointi ja muut tehtävät.

Hailuodon kunnan konserniohjeissa määritellään mm. tarkastuslautakunnan asema konsernin arvioinnissa. Tarkastuslautakunnan tehtävä on mm. arvioida valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumista tytäryhteisössä. Uusi kuntalaki edellyttää, että kunnilla on oltava selkeä strategia ja sen toteutumista seuraavat mittarit. Tärkeää on tunnistaa myös toiminnassa riskit ja osata varautua niihin.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Vuoden 2018 arvioinnissa on huomioitu lautakunnan jäsenten esteellisyys: Riitta Lumijärvi kunnanhallituksen alaisen sote jaoston jäsen ja Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin valtuustossa kunnan edustajana. Matti Hautanen on Hailuodon Vesi Oy:n hallituksen jäsen.

Tarkastuslautakunta 1.6.2017 alkaen:

pj. Arto Vähämetsä	varaj. Juha Sauvola
Vpj. Riitta Lumijärvi	varaj. Nella Nikkilä
Jäsen: Matti Hautanen	varaj. Lauri Holappa

Tarkastuslautakunta, tilintarkastus ja tarkastustoimi

Kilpailutuksen jälkeen valtuusto valitsi 25.6.2013 49 § palveluntuottajaksi KPMG Oy Ab (Julkishallinnon Palvelut Oy on sulautunut KPMG Oy Ab:hen 31.12.2018). 2018 vuonna vastuullisena tilintarkastajana on toiminut JHT, KHT Katri Hokkanen. Avustavina tarkastajina on toiminut asiantuntija Annukka Säkkinen. Alv-kysymyksistä tarkastusryhmässä vastaa KTM Tero Takalo.

Tarkastuslautakunta on hyväksynyt tilintarkastajan tilintarkastussuunnitelman ja työohjelman. Osavuositarkastuksien lisäksi tilintarkastaja on raportoinut lautakunnalle tilintarkastuksen etenemisestä ja keskeisistä havainnoista sekä suullisesti että kirjallisesti. Tilintarkastusyhteisö on suorittanut myös Hailuodon Vesihuolto Oy:n tilintarkastuksen.

Tarkastuslautakunta kokoontui vuonna 2018 vuoden arviointia varten 5 kertaa.

Vuoden 2018 toiminnan arviointia varten tarkastuslautakunta on seurannut systemaattisesti valtuuston, lautakuntien ja kunnanhallituksen toimintaa saamiensa tietojen puitteissa. Tarkastuslautakunta on tutustunut toimielinten pöytäkirjoihin ja muihin asiakirjoihin sekä haastatellut kokouksissaan kunnanjohtajaa, kunnansihteeriä, teknistä johtajaa, perusturvajohtaja ja Hailuodon Vesi Oy:n toimitusjohtajaa.

Arviointi perustuu tilinpäätöksen, jonka kunnanhallitus on hyväksynyt kokouksessaan 19.3.2019.

2. Uudet ja uusittavat ohjelmat

Keskeisistä ohjeistuksista mitä vuoden 2018 aikana on tehty tai päivitetty viranhaltijapäätösohje, hankintaohje ja tiliointiohje. Konserniohje on päivityksen alla. Vuoden 2019 alussa on tehty lomakkeistot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelmille ja raporteille, nämä lomakkeet otettu käyttöön heti.

Hallintosääntö on hyväksytty valtuustossa joulukuussa 2017 ja päivitetty 15.5.2018. Hallintosääntö astui voimaan 1.1.2018.

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt ohjeen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista 1.10.2013. Sisäisen valvonnan ohje tullaan päivittämään 2019 vuoden aikana.

3. Vuoden 2017 arviointikertomuksen aiheuttamat toimenpiteet

Hailuodon kunnan hallituksen kokouksessa ei ole käsitelty vastineita 2017 vuoden arviointikertomukseen. Kuntalain 121 § mukaan tarkastuslautakunta antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

Tarkastuslautakunta toivoo, että arviointikertomuksen vastineet 2018 vuoden arviointikertomukseen saadaan hallitukselta lokakuun loppuun mennessä.

Hailuodon kunnan tulo- ja menorakenne

Hailuodon kunnan tuloslaskelma (ulkoiset erät) osoittaa vuodelle 71 136 euron alijäämää (v. 2017 ylijäämää 595 729 euroa). Tilikauden tulos oli 330 408 euroa alijäämäinen, eli vuosikatteella 68 293 (tulojen ja menojen erotus) ei pystytty kattamaan suunnitelman mukaisia poistoja. Vuonna 2017 tilikauden tulos oli 462 913 euroa ja vuosikate 872 tuhatta euroa.

Toimintakate (toiminnan tuottojen ja kulujen välinen erotus) vuonna 2018 oli -6 835 tuhatta euroa eli alhaisempi kuin vuonna 2017 (v. 2017 -6 373 tuhatta euroa).

Toimintakate toteutui 177 tuhatta euroa parempana kuin talousarvio. Menot olivat 160 tuhatta euroa pienemmät ja tulot 17 tuhatta euroa suuremmat kuin korjatussa talousarviossa. Erot eivät ole merkittäviä.

Verotulot ja valtionosuudet laskivat edelliseen vuoteen verrattuna yhteensä 251 tuhatta euroa eli -3,5 %. Edellisenä vuonna sekä verotulot että valtionosuudet hieman kasvoivat. Tuloveroprosenttia nostettiin 20,5 %:iin vuodelle 2018 (aikaisemmin oli 20 %).

Hailuodon kunnan menorakenteessa henkilöstökulut ja palveluiden ostot ovat kaksi suurinta menolajia. Henkilöstökulut kasvoivat hieman vuonna 2018 edellisestä vuodesta (kasvu 170 tuhatta euroa) ja alittivat talousarvion 152 tuhatta euroa. Palveluiden ostot nousivat 177 tuhatta euroa vuonna 2018 edelliseen vuoteen nähden ja alittivat talousarvion 87 tuhatta euroa.

Investointimenot olivat 2018 vuonna -1 438 tuhatta euroa (edellinen tilinpäätös -168,3 tuhatta euroa) ja investointitulot 517 tuhatta euroa (edellinen tilinpäätös 6 tuhatta euroa) nettoinvestointien ollessa -921 tuhatta euroa (-162 tuhatta euroa). Vuonna 2018 suurimman kohteet olivat kunnanviraston perusparannus ja Saarenkartanon muutostyöt. Vuonna 2017 investoitiin huomattavasti vähemmän. Suurimmat investoinnit vuonna 2017 olivat kalahallin saneeraus ja valokuituverkkoon liittäminen.

Tilikauden tulos kertoo, ovatko tulot riittäneet menoihin ja poistoihin. Vuosikatteen ja tilikauden tuloksen välinen ero on vuotuisten poistojen määrä. Tuloslaskelman erien tilikauden tulos ja tilikauden ylijäämä ero selittyy tilinpäätössiirroilla, joita ovat varausten muutos ja poistoero. Vuosikate ja tilikauden tulos heikkenivät 2017 vuoteen nähden. Tilikauden alijäämä oli myös edellistä tilikautta heikompi ollen 71 tuhatta euroa (tilikauden ylijäämä 2017 vuonna oli 596 tuhatta euroa).

Tulevaisuudessa on varauduttava valtionosuuksien leikkauksiin kiinteän yhteyden muodostumisen vuoksi. Kiinteä yhteys tuo myös mahdollisuuden tulojen kasvattamiseen.

4. Hailuodon kunnan tilinpäätöksen tunnuslukuja vuosilta 2011–2018

Taulukkoon 1 on kerätty vuodesta 2011 alkaen Hailuodon kunnan keskeisiä tunnuslukuja.

Taulukko 1. Hailuodon kunnan tilinpäätöksen tunnuslukuja vuosilta 2011–2018 (1.000 euroa).

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Asukasluku 31.12	1 001	989	1 001	996	993	994	967	974
Tulovero-%	19,25	19,25	19,25	19,25	20,00	20,00	20,00	20,5
Toimintatuotot	1 169	1 172	1 385	1 415	1 467	1 595	1 747	1 631
Toimintakulut	-6 200	-7 284	-7 927	-7 862	-7 813	-7 944	-8 119	-8 466
Toimintakate	-5 030	-6 113	-6 542	-6 446	-6 346	-6 348	-6 373	-6 835
Verotulot	2 787	3 055	3 137	3 267	3 432	3 336	3 691	3 470
€/asukas	2 784	3 089	3 134	3 280	3 456	3 356	3 817	3 562
Valtionosuudet	3 161	3 197	3 153	3 095	3 397	3 346	3 476	3 446
€/asukas	3 158	3 233	3 150	3 107	3 421	3 366	3 595	3 538
Verorahoitus yhteensä	5 948	6 252	6 290	6 362	6 829	6 682	7 167	6 916
€/asukas	5 942	6 322	6 284	6 388	6 877	6 722	7 411	7 100
Vuosikate	1 016	492	-217	-74	533	328	872	68
€/asukas	1 015	498	-217	-75	537	330	902	70
Poistot	-177	-185	-500	-532	-414	-403	-409	-399
Tilikauden tulos	838	307	-717	-606	119	-75	463	-330
Investointien tulorahoitus-%		25,4	-18,1	-10,8	88,8	33,2	518,0	4,7
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta		266	-15	-213	-538	-809	-383	-279
Lainakanta	1 363	1 263	1 162	1 061	1 961	2 508	2 232	1 956
€/asukas	1 362	1 277	1 161	1 066	1 975	2 523	2 308	2 008
Lainanhoitokate			-1,7	-0,6	6,4	2,6	2,8	0,6

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka juoksevien menojen maksamisen jälkeen jää käytettäväksi investointeihin, lainojen lyhennyksiin ja sijoituksiin.

Toiminnan ja investointien rahavirta: Toiminnan ja rahavirtojen kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus-%: Tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella.

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi.

Toimintakate on ollut vuodesta 2012 lähtien noin 1–1,8 miljoona euroa korkeammalle tasolla kuin vuotena 2011. Tämä johtuu siitä, että toimintakulut ovat nousseet merkittävästi enemmän kuin toimintatuotot. Vuosikatteen heikkeneminen on johtanut lainanottoon, kun kunnan kassavarat ovat ehtyneet. Hailuodon kunta on ottanut merkittävästi lainaa vuosina 2015 ja 2016 rahoittaakseen investointeja. Vuoden 2018 lopussa lainamäärä oli 2 008 €/asukas (ed. vuonna 2 308 €/asukas).

Verotulot vähenivät 221 tuhatta euroa vuoteen 2017 verrattuna, vaikka tulosveroprosenttia korotettiin ja asukasluku kehittyi myönteisesti.

5. Konsernitilinpäätös

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty tytäryhtiö Hailuodon Vesihuolto Oy sekä omistusosuuksien mukaan kuntayhtymät Pohjois-Pohjanmaan Liitto, Pohjois-Pohjanmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä ja Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä.

Konsernin tulos toteutui 291 756 euroa alijäämäisenä. Konsernitaseessa ylijäämää on vuoden 2018 alijäämän yhdistelyn jälkeen 6 800 tuhatta euroa. Oma pääoma konsernin osalta on yhteensä 10 156 tuhatta euroa.

Kuntalaissa korostuu konserniajattelu. Talouden tunnusluvut lasketaan jatkossa myös konsernitasolla. Talouden tasapainottamisessa on huomioitava kuntakonserni kokonaisuudessaan. Myös omistaja-ohjauksen rooli korostuu.

Taulukko 2. Hailuoto-konsernin tunnuslukuja vuosina 2014–2018.

Konsernin tunnusluvut	2014	2015	2016	2017	2018
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta	-230 505	-498 650	-716 472	-294 631	-216 002
Investointien tulorahoitus-%	17	81	52	226	17
Pääomamenojen tulorahoitus-%	14	69	43	127	13
Lainanhoitokate	1,0	4,5	2,6	2,8	0,6
Kassan riittävyys pv	75	99	74	104	62
Kassavarat	2 189 152	3 360 196	2 660 873	3 535 737	2 475 528
Taseen loppusumma	16 311 141	17 791 142	17 848 654	18 146 418	17 726 690
Konsernin lainat, €/asukas	2 028	2 849	3 415	3 308	2 799
Kertynyt ylijäämä, €/asukas	6 562	6 703	6 661	7 334	6 980

Kriisikuntakriteerit muuttuivat uuden kuntalain myötä. Valtiovarainministeriön arvioinnissa otetaan huomioon mm. kunnan taseeseen kertynyt alijäämä sekä koko kuntakonsernin tilinpäätöksestä laskettavat tunnusluvut; esim. kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä asukasta kohden kertynyt alijäämä, kunnan rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kunnan ja kuntakonsernin talouden tunnusluvut.

Konsernijohdolle on asetettu talousarviossa 2018 seuraavat tavoitteet:

- Konsernijohdon raportoitava valtuustolle 1 kertaa/vuosi.
- Konsernin toimintatulot toimintamenoista, %
- Konsernin vuosikate poistoista, %
- Konsernin omavaraisuusaste, %
- Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus, %
- Konsernin korolliset lainat/asukas
- Edustajien raportoitava tytäryhteisöstä kunnanhallitukselle, krt/v
- Hailuodon Vesihuolto Oy:lle on asetettu alkuperäisessä talousarviossa nollatulostavoite. Tilikauden tulos oli -21,7 tuhatta euroa eli talousarvion mukaiseen nollatulokseen ei päästy.

Konsernijohdolle asetetuille tavoitteille ei ole määritelty raja-arvoja talousarviossa, taloudelliset toteumat on kerrottu tilinpäätöksessä. Tytäryhtiön taloudelliset toteumat on kerrottu tilinpäätöksessä.

Tarkastuslautakunta suosittelee miettimään kriittisesti tytäryhtiön nollatavoitteen riittävyyttä.

6. Tulosalueiden tavoitteiden toteutuminen

Talousarvion sitovuus ja tavoitteet

Kuntalain 110 § edellyttää, että toiminnassa ja taloudenhoidossa noudatetaan talousarviota. Talousarvion sitovia eriä ovat valtuuston hyväksymät toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Tavoitteet ovat osa talousarviota, jota kunnan toiminnassa on noudatettava. Jos tavoitteet eivät ole saavutettavissa, on valtuuston hyväksyttävä määrärahan muutoksen yhteydessä myös tavoitteita koskevat muutokset. Muutokset tulee käsitellä kunnanvaltuustossa tilivuoden aikana. Muutokset hyväksyy kunnanvaltuusto, eli mm. talousarvion merkittävät ylitykset on tilivuoden aikana käsiteltävä valtuustossa.

Talousarvion sitovia eriä ovat kunnanvaltuuston hyväksymät toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarvion tuloslaskelmaosassa valtuustoon nähden sitovia eriä ovat verotulot, valtionosuudet, rahoitustulot ja –menot, satunnaiset erät ja tilinpäätössiirrot.

Valtuustoon nähden käyttötalousosan sitovuus on tulosaluetasolla.

Tarkastuslautakunnan tehtävä on arvioida talousarvion tavoitteiden toteutumista.

Hallintopalveluiden tavoitteiden toteutuminen

Hallintopalveluiden toimintatuottojen toteuma on 1.655 tuhatta euroa eli 98,7 % budjetoidusta.

Toimintakulut toteutuivat 96 %:sti.

Taulukko 3. Hallintopalveluiden taloudellisten tavoitteiden toteutuminen vuonna 2018 ja vertailu vuosiin 2015, 2016 ja 2017.

	2015	2016	2017	2018	TA 2018	Tot-%
Toimintatuotot	413 805	1 626 499	1 797 104	1 655 313	1 677 192	98,7
Toimintakulut	-1 645 478	-1 989 329	-2 118 593	-2 269 188	-2 364 615	96,0
Toimintakate	-1 231 673	-362 830	-321 489	-613 875	-687 423	89,3
Rahoituskulut		-11	0	0	0	
Poistot	-17 437	-10 322	-13 852	-6 449	0	n/a
Tilikauden tulos	-1 249 110	-373 163	-335 341	-620 324	-687 423	90,2

Toimintakate oli kertomusvuonna 89,3 % talousarvioon nähden, joka johtui sekä tulojen että menojen yliarvioinnista talousarviossa.

Henkilöstökysely on tehty vuonna 2018. Tuloksia ei ole esitetty tilinpäätöksessä. Tarkastuslautakunta sai pyydettyä kyselyn tulosten yhteenvedon nähtäville. Tarkastuslautakunta toivoo, että henkilöstökyselyn tulokset analysoidaan perusteellisesti ja kunnassa ryhdytään toimenpiteisiin sekä tehdään jatkuvaa seuranta tulosten kehityksestä.

Sairauspoissaolojen määrä kunnassa on keskimäärin 24,3 kalenteripäivää/työntekijä (2017 vuonna oli 25,4 kalenteripäivää/työntekijä ja 2016 vuonna sairauspoissaoloja oli 33,5 kalenteripäivää/työntekijä). Sairauspoissaolojen määrä on edelleen huolestuttavalla tasolla mutta suunta on laskeva.

Henkilöstön koulutuksen suunnittelua ja seuranta varten on laadittu henkilöstö- ja koulutussuunnitelma 2018 vuodelle. Koulutuspäiviä oli Hailuodon kunnassa 129 (96).

Kaavoituksen menoista toteutui 50,2 %. Syynä menojen alitukseen olivat strategisen yleiskaavan ja Nokan asemakaavan kaavatöiden viivästyminen. Strateginen yleiskaava on valmistumassa 2019 syksyn aikana. Tavoitteena oli 2-3 kaavaprojektin käynnistäminen 2018 vuonna.

Asuntotuotannon osalta uusien valmistuneiden asuntojen lukumäärä on 3 kpl 2018 vuonna (2017 vuonna oli 4 kpl). Tarkastuslautakunnan mukaan asian suhteen tulee ryhtyä kehittäviin toimenpiteisiin.

Elinkeinopalvelut

Tarkastuslautakunnan mukaan elinkeinopalveluiden tavoitteiden toteumista voisi olla laajemmin infoa tilinpäätöksessä, esim. mitä keinoja elinkeinoelämän edistämiseksi on mietitty ja miten esim. matkailuneuvonnan järjestäminen toteutui. Matkailupalveluiden osalta toivotaan, että yrittäjille tehtäisiin esim. palautekysely, mitä tarpeita on olemassa. Yrittäjyyden edistämisen toimenpiteisiin toivotaan selkeämpiä konkreettisia tavoitteita. Yrittäjyyttä pitäisi mainostaa valtakunnallisesti.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä kiinteän yhteyden tuomia mahdollisuuksia. Matkailuun ja lomaa-asuntojen riittävyteen tulee panostaa myös jatkossa.

Perusturvapalvelut, Sote-saari palvelualue, tavoitteiden toteutuminen

Perusturvan vuoden 2018 toimintakatetavoite oli -4 290 tuhatta euroa ja toteuma -4 333 tuhatta euroa.

Taulukko 4. Perusturvapalveluiden taloudellisten tavoitteiden toteutuminen vuonna 2018 ja vertailu vuosiin 2015, 2016 ja 2017.

	2015	2016	2017	2018	TA 2018	Tot-%
Toimintatuotot	451 568	749 507	757 635	778 129	736 445	105,7
Toimintakulut	-4 380 868	-4 982 105	-5 003 820	-5 110 636	-5 026 787	101,7
Toimintakate	-3 929 300	-4 232 597	-4 246 184	-4 332 507	-4 290 342	101,0
Rahoituskulut		-14	-27	0	0	
Poistot	-12 577	-23 796	-23 162	-23 162	0	n/a
Tilikauden tulos	-3 941 877	-4 256 407	-4 269 373	-4 355 670	-4 290 342	101,5

Työttömyysprosenttitalavoite oli alle 8 %, toteuma oli 9,3 % (10 %). Tavoitteeseen ei ihan päästy mutta kehitys on ollut positiivinen.

Sote Saari-jaosto on aloittanut toimintansa 2018 vuonna.

Terveyspalveluissa lääkäripalvelut on hankittu ostopalveluna koko vuoden 2018. Hailuotoon ei saatu uutta lääkäriä virkaan edellisen eläköityessä.

Terveydenhuollon kirjatut käynnit lisääntyivät, kun käyntien kirjaamiseen kiinnitettiin erityistä huomiota. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että käyntien ajantasaiseen merkitsemiseen on kiinnitetty huomiota ja myös tuottoja on saatu tältä osin kasvatettua.

Hyvänä pidetään seniorineuvolan toimintaa. Tarkastuslautakunta toivoo ennalta varautumista, jolla varaudutaan väestön ikääntymiseen, mikä johtaa palvelutarpeiden lisääntymiseen.

Jatkossa kunta voisi tehdä entistä enemmän toimenpiteitä, joilla voidaan lisätä ihmisten aktiivisuutta liikuntaan ja oman terveyden ylläpitoon.

Sivistyspalvelut, Oppiva saari -palvelualueen tavoitteiden toteutuminen

Sivistyspalveluiden tulosalueiden tulojen ja menojen kehitys on viime vuosina ollut hyvin tasaista ja kustannusten nousu on selittynyt yleisen kustannustason nousulla. Vuosien 2016-2018 tulojen ja menojen vertaamista aikaisempiin vuosiin vaikeuttaa menojen kirjanpidollisessa käsittelyssä sekä organisaatiossa tapahtuneet muutokset: sisäisten vuokrien käyttöönotto sekä ruokahuollon ja siivouspalvelujen muuttuminen tukipalveluiksi. Sisäiset vuokrat ja tukipalvelut näkyvät yksikön kirjanpidossa sisäisinä erinä.

Taulukko 5. Sivistyspalveluiden taloudellisten tavoitteiden toteutuminen vuonna 2018 ja vertailu vuosiin 2015, 2016 ja 2017.

	2015	2016	2017	2018	TA 2018	Tot-%
Toimintatuotot	96 758	77 602	94 938	93 596	83 896	111,6
Toimintakulut	-1 480 573	-1 770 109	-1 765 126	-1 829 305	-1 885 250	97,0
Toimintakate	-1 383 815	-1 692 507	-1 670 188	-1 735 709	-1 801 354	96,4
Poistot	-7 433	-4 633	-4 633	-4 564	-4 634	98,5
Tilikauden tulos	-1 391 248	-1 697 140	-1 674 838	-1 740 274	-1 805 988	96,4

Sivistyspalvelujen tulosalueen toimintakate alitti budjetin 56 tuhatta euroa toteuman ollessa 96,4 %.

Sivistyspalveluiden tulosalueen menot alittuivat (toteuma 97 %) ja tulot ylittyivät (111,6 %) budjetoidusta.

Varhaiskasvatuksen osalta asiakasjärjestelmän hankinta siirtyi 2019 vuodelle. Järjestelmä yhtenäistetään koulun järjestelmän kanssa. Vuorohoito toteutui vuonna 2018 Tuomikan/Pikkuluovon osastolla. Lisääntynyt vuorohoidon ja yöhoidon tarve vaikuttivat henkilöstömenojen lisäykseen.

Strateginen yleiskaava on siirtymässä ehdotusvaiheeseen, kaava valmistunee 2019 vuoden aikana.

Asetetut tavoitteet saavutettiin pääosin hyvin.

Tekniset palvelut, Elinvoimainen saari -palvelualueen tavoitteiden toteutuminen

Toimintakauden tuottoja lisäsi 2016 lähtien sisäisen vuokran käyttöönotto ja vähensi tuottoihin tehdyt rakenteelliset muutokset. 2018 vuoden tuotot olivat budjetoidulla tasolla (ylitys 9 tuhatta euroa). Myös menoihin vaikutti sisäisen vuokran käyttöönotto 2016 vuodesta lähtien. Menot alittivat talousarvion 71 tuhatta euroa.

Taulukko 6. Teknisten palveluiden taloudellisten tavoitteiden toteutuminen vuonna 2018 ja vertailu vuosiin 2015, 2016 ja 2017.

	2015	2016	2017	2018	TA 2018	Tot-%
Toimintatuotot	1 046 805	1 775 716	1 714 764	802 834	793 813	101,1
Toimintakulut	-847 383	-1 836 521	-1 849 546	-1 026 097	-955 386	93,1
Toimintakate	199 422	-60 805	-134 781	-152 552	-232 284	65,7
Poistot	-377 323	-364 368	-367 411	-364 524	-377 643	96,5
Tilikauden tulos	-177 901	-425 173	-502 192	-517 076	-609 927	84,8

Teknisten palveluiden hallintoon on rekrytoitu kiinteistöpäällikkö ja palvelualueesihteeri sekä määrääaikainen projektisuunnittelija 2018 vuonna.

Rakennusvalvonta ja karttaohjelmat ovat uudistuneet 2018 vuoden aikana, tämä edellyttää lisäkoulutusta hallinnon työntekijöille.

Reitistöjen kehittämishanketta on esitelty valiokunnassa ja kotisivuilla. Tarkastuslautakunta toivoo, että uudet rekrytoinnit auttavat siihen, että kehittämishankkeet saadaan toteutettua.

Asuntotuotannon osalta uusien valmistuneiden asuntojen lukumäärä on 3 kpl 2018 vuonna (2017 vuonna oli 4 kpl).

Investoinnit

Investointiosan määrärahat ja tuloarviot ovat valtuustoon nähden sitovia talousarvion mukaisesti hanketasolla. Valtuustoon nähden sitovaa on myös hankkeen koko kustannusarvio, talousarviovuodelle varattu määräraha sekä hankkeille asetetut tavoitteet.

Toimintakertomuksessa on esitetty yhteenveto investointihankkeiden toteutumisesta. Investoinnit hankekohtaisesti ovat pääasiallisesti toteutuneet talousarvioiden puitteissa. Huomioitavaa on, että hankekohtaisesti kaikki hankkeet eivät ole toteutuneet suunnitellusti 2018 vuoden aikana. Myös alitusten osalta olisi syytä hakea talousarvion muutosta kauden aikana, jos hankkeen toteutumatta jääminen on tiedossa.

Investointimenot olivat 2018 vuonna 1 438 tuhatta euroa (edellinen tilinpäätös 168 tuhatta euroa) ja investointitulot 517 tuhatta euroa (edellinen tilinpäätös 6 tuhatta euroa) nettoinvestointien ollessa 921 tuhatta euroa (163 tuhatta euroa).

Alkuperäinen talousarvio oli nettona 1 244 tuhatta euroa, talousarviomuutoksessa investointimenoja lisättiin 580 tuhatta euroa. Muutettu talousarvio oli nettona 1 823,5 tuhatta euroa eli toteuma oli noin 50,5 %.

Merkittävimmät investoinnit olivat Saarenkartanon saneeraus ja kunnanviraston rakentaminen. Myös kevyen liikenteen väylään investointiin tilikaudella.

Tarkastuslautakunta on huolissaan kunnan suurehkosta kiinteistömässasta ja rakennusten ylläpitokustannuksista. Kunnalla on runsaasti vanhoja kiinteistöjä, joista tulee jatkossakin kustannuksia kunnalle.

7. Sitovista tavoitteista ja mittareista

Erityistä huomiota tulee edelleen kiinnittää tavoitteiden ja niistä kertovien mittareiden asettamiseen. Tavoitteiden tulee olla konkreettisia ja mittareiden laadullisia tai määrällisiä; muuten kehityksen seuraaminen ja tavoitteiden toteutumisen arviointi ei onnistu.

Tilikauden 2018 taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet saavutettiin pääosin hyvin.

8. Lopuksi

Erityistä huomiota tulee kiinnittää tavoitteiden asetantaan ja toteuman raportointiin. Hallintopalveluiden kohdalla 2018 tavoitteiden toteutumiseen ei ole kaikilta osin selkeästi vastattu. Henkilöstökyselyn osalta ei ole kerrottu tuloksista lainkaan tilinpäätöksen yhteydessä tai mitä toimenpiteitä se aiheuttaa.

Taloussuunnitelmaa laadittaessa on huomioitava, että kuntalain 110 §:n mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen.

Toimintakertomuksessa esitetyn tiedon selkeyteen on kiinnitetty huomiota. Toimintakertomuksen on 2018 vuonna sisällytetty myös tulosaluetasolla vertailuja aikaisempiin vuosiin.

Investointimenot olivat 2018 vuonna 1 438 tuhatta euroa (edellinen tilinpäätös 168 tuhatta euroa) ja investointitulot 517 tuhatta euroa (edellinen tilinpäätös 6 tuhatta euroa) nettoinvestointien ollessa 921 tuhatta euroa (163 tuhatta euroa). Investointien taso on suuri myös seuraavana vuonna. Investoinnit hankekohtaisesti ovat pääasiallisesti toteutuneet talousarvioiden puitteissa. Huomioitavaa on, että hankekohtaisesti kaikki hankkeet eivät ole toteutuneet suunnitellusti 2018 vuoden aikana. Myös alitusten osalta olisi syytä hakea talousarvion muutosta kauden aikana, jos hankkeen toteutumatta jääminen on tiedossa.

Kunnan resurssien hallintaan ja riittävyteen on kiinnitetty tilikaudella huomiota ja siihen tulee kiinnittää huomiota jatkossakin.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että kunnassa toiminta on avointa ja uusia toimintatapoja on otettu käyttöön.

Hailuodossa 30. huhtikuuta 2019

pj. Arto Vähämetsä

Vpj. Riitta Lumijärvi

Matti Hautanen